

Szűz Mária szeplőtelen fogantatása

(december 8.)

Ef 1,3–6.11–12

„Tudtunkra adta ugyanis akaratának titkát”

³Áldott legyen az Isten, Urunk, Jézus Krisztus Atyja, aki a meny-
nyeiek között Krisztusban minden lelki áldással megáldott minket.
⁴Mert őbenne választott ki bennünket a világ teremtése előtt, hogy
szentek és feddhetetlenek legyünk előtte. ⁵Szeretetből eleve arra rendelt
bennünket, hogy Jézus Krisztus által – akarata és tetszése szerint – fo-
gadott gyermekeivé legyünk; ⁶hogy magasztaljuk felséges kegyelmét,
amellyel szeretett Fiában jóságosan megajándékozott minket. ¹¹Igen, mi
is őbenne nyertük el az örökséget annak végzéséből, aki mindent szabad
elhatározása szerint tesz. ¹²Szolgáljunk hát felsége dicsőségére, mi, akik
már korábban is Krisztusba vetettük reményünket.

1854-ben IX. Piusz pápa az Ineffabilis Deus kezdetű bullával hir-
dette ki, hogy Szűz Mária Szent Anna méhében való fogantatástól men-
tes az eredeti bűntől (sine labe originali concepta). Az egyházatyák kez-
dettől fogva Éva–Mária ellentétben fogalmaztak. Vagyis Évának az em-
beriségre ható tette volt a bűne, de úgy gondolták, hogy az üdvösség
tervében Mária gyermeke, Jézus új korszakot nyitott. Először Euboiái
János (†749-ben) beszédében jegyezték fel az efféle utalást, amely a
Jakab-féle apokrif protoevangélium tanítását átveszi: angyal adta hírül
a szülőknek, Annának és Joachimnak a rendkívüli, csodálatos fogan-
tatást. 1439-ben a bázeli zsinaton megfogalmaztak egy nyilatkozatot a
szeplőtelen fogantatásról, de az egyébként eretnekzsinatnak ezt a ta-
nítását IV. Sixtusz pápa elfogadta. Erre a határozatra épül a Trentói
Zsinat formulája: „Ez a szentséges zsinat kinyilvánítja azt is, hogy nincs
szándékában az eredeti bűnről szóló eme határozat megállapításait vo-
natkoztatni az Isten Anyjára, a Boldogságos és Szeplőtelen Szűz Mári-
ára, hanem ővele kapcsolatban a boldogemlékü IV. Sixtusz pápa ren-
delkezéseit kell követni, mégpedig az azokban foglalt büntetések terhe
alatt, amely rendelkezéseket ez a szentséges zsinat ezennel megújítja.”
A pestis elleni imádságokban egyre többen fordultak a szeplőtelenül
fogantatott Máriához, valamint a török elleni küzdelmek idején még
jobban elterjedt ez a fohász. A dogma szövegének egy részlete így hang-
zik: „A kimondhatatlan Isten (...) kezdettől fogva és a századok előtt

egyszülött Fiának anyát választott és rendelt, hogy a Fiú testet öltve az idők boldog teljességében tőle megszülessék. Ezt az anyát az összes teremtményekhez képest annyira megajándékozta a szeretetével, hogy egyedül benne lelte a saját akaratahoz legközelebb álló tetszését. Ezért messze megelőzve az összes Angyali Szellemeket és az összes szenteket, oly csodálatosan elhalmozta Őt minden égi kegyajándék bőségével istenségének kincsesházából, hogy ő maga a bűn minden szennytől mindig teljesen mentesen és egészen szépen és tökéletesen az ártatlanság és a szentség teljességének azt a példáját adja, amelynél nagyobb az Isten alatti világban nem képzelhető, és el sem lehet gondolni, hogy Istenen kívül bárki elnyerhesse.”

A lelki áldás nem csupán a Bibliában szereplő jókívánságnak irodalmi formája, melynek a legszebb példáját Jákob áldásában találhatjuk (Ter 49,25 kk.), és amelyből egész csokrot fedeztek fel a kumráni barlangokban (1QSb 1,5 1QS 4,7 stb.), hanem az ősi héber elképzelés szerint az áldó személy az áldással Istentől kapott lelki természetű hatást közvetít. Ez az elképzelést a keresztények is átvették, és az efezusi levél bevezetője nemcsak udvariassági formulaként használja ezt, hanem azt a szándékát kívánja kifejezni, hogy Jézus Krisztuson keresztül ilyen isteni adományban akarja részesíteni az olvasókat. Sőt kifejti azt a tant, hogy a keresztények minden áldást Jézus Krisztuson keresztül kapnak.

A „Krisztusban” formulára Bultmann hívta fel a figyelmet. Ő úgy gondolta, hogy az ősegyház liturgikus nyelvéből származik ez a nyelvi szerkezet, amely Pál leveleiben 160-szor fordul elő, és ebben a levélben 35-ször használja a levél írója. Úgy tűnik, Isten Krisztuson keresztül tekint a közösségre, megáldja, közli vele kegyelmét. Ez a Krisztus-központság igen fontos eleme a páli közösség szemléletnek. Ugyanis az egység princípiuma nem Pál, az ígéhirdető, hiszen nem őt kell követni, hanem Krisztust. Ezzel a formulával próbálja Pál apostol megszüntetni az egyes ígéhirdetők köré csoportosuló pártokat, a nemzeti vagy szociális alapon szerveződő keresztény alcsoportokat. Érdekes módon ez a szemlélet a korai páli levelekben nem található meg, kivéve a második korintusi levél 5. fejezetének 19. versében. Ez csak a kései páli leveleknek a sajátossága. Talán azért, mert addigra vált általánossá a megnövekedett keresztény közösségben a kisebb csoportok ellentéte.

A keresztény közösségekben az első hívőnek, a Krisztushoz legközelebb állónak anyját Máriát tekintették, akinek tisztelete igen korán megindult. Ennek egyik szép példája a III-IV. századi Bodmer-papiruszban fennmaradt Mária születése történet. Innen tudjuk, hogy Mária szülei, Joachim és Anna öregségükben csodálatos módon kapták a gyermeket, Máriát, aki megőrizte szüzességét Józseffel kötött házas-

ságában is. Ezt az iratot a Nyugati Egyházban nem használták, de a keleti szír, örmény, kopt, etióp egyházakban igen tisztelték, és saját nyelvükre is fordították. Az irat feltehetően a II. században íródott görögül.

Csak az Isten tisztíthat meg bennünket, mi magunktól aligha szabadulhatunk meg a bűntől. Ezt a gondolatot a nem hívő európai közegekben nem értik. Számos gondolkodók szerint büntudat a beteges zsidókeresztény bibliaszemlélet maradéka; az ember minden kívánsága jó, és ezt a szabad görög gondolkodással igyekeznek igazolni. Kétségtelenül a Biblia emberi írói felfedezték a bűn világtörténetét, és Jézus szerepét ebben a történetben nagy fordulatként tekintették. Aki megszabadul a testi és a lelki bűnös késztetésektől, másként szemléli a világot. Aki eleget elmélkedik és önmaga gondolkodását is kritikusan szemléli, észreveszi, milyen finom szálakon, szinte észrevétlenül szövődik bele gondolkodásába a bűnös késztetés és indulat. Mivel ez mindannyiunknak a sajátossága, a bűnös ember nem érzi magát egyedül a világban, sokkal inkább a tisztaságra törekvő, akit kirekesztenek, mert nem követi a világ normáit. Érthetően felvetődik benne a kérdés, talán nem is normális?

A tiszta emberekkel való ritka találkozás mindig Isten közelségére figyelmeztet bennünket, és ez a közelség ilyenkor egészen kíváncsú. Mária a kereszténységben a tiszta nő, sőt a keresztény édesanyák példaképe is. Ahogy a bűnt észrevétlenül elegyítjük életünkben, úgy az keresztény édesanyáknak van meg az a lehetőségük, hogy fogantatástól kezdve gyermeküket kísérve szívükbe plántálják a tisztaság utáni vágyat. Minden gyermeknek az édesanyja a legszebb és legszentebb nő, és nincs számára nagyobb frusztráció, mint mikor felfedezi édesanyja bűnét. Mária tiszteletének és eme bűn nélküli tulajdonságának ébrentartása a keresztény közösségben nem pusztán alkalom egy ünnep alapítására, sokkal inkább arra, hogy egyéni és közösségi elmélkedés tárgyává tegyük az emberi tisztaságot, amelyet mi is, mint Mária, az Istentől Krisztus miatt kaptuk.